

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 2. De operibus prohibitis, & permissis in die Festo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

Se&t.I. De Precepto III.Recept.Sent. 193

à Pontifice Summo instituti, vel à generali Concilio, aut totius Ecclesie consuetudine. Potest tamen abrogare festos dies, qui sunt instituti vel à solo prædecessore, vel à sua Dicecesis consuetudine particulari. Reginal. libr. 19. num. 6. Diana part. 3. tractat. 1. §. resol. 9.

Consuetudo scita, & tolerata circa dies festos idem potest, quod circa alia præcepta humana, scilicet dies festos abrogare, vel nonos instituire. Quia licet sanctificatio alicuius temporis etiam in lege Evangelica de iure diuino sit, & præceptum naturale, ac morale: determinatio tamen diei est de iure humano: consuetudo autem plurimum valet in omne ius humanum. Nauar. sum. cap. 13. num. 5. Philiar. de offic. Sacerd. part. 2. lib. 3. cap. 23. Reginal. libr. 19. num. 7.

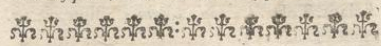
Principes secularis, Cinitas, aut Respublica dies festos tanquam sacros instituire non potest. Quia diei festi cultus vnus est ex Religiosis actibus quo Deus colitur: de cultu Dei curam gerunt solummodo Ecclesie Prelati. Posset tamē secularis Princeps ciuili honoris prætexu, vel alio titulo, præcipere subditis, vt tali die à forētibz negotiis, à seruilibus operibus ciues abstineant: populus autē die illa abstinere tenetur. Missā tamē audire, nō obligatur, nisi huiusmodi festus dies cum Papæ aut Episcopi consensu institueretur. Quia accedente tunc Ecclesie consensu, verē dies festus esset. Suar. l. 1. c. 12. n. 2. Azor. p. 2. l. 1. c. 16. §. 5. Sayr. in Clauis, lib. 7. cap. 1. num. 17.

Delinquit populus, qui non adimplet vota festorum populi Superioris atatis. Quia licet vota personalia sint, & communiter ad alios nō transeant: tenetur saltem ex vi contractus, ac promissionis, quæ in vniuersalem successorem pertransit. Manu. sum. part. 2. cap. 101. concl. 13. Nauar. sum. cap. 12. num. 79.

Modus incipiendi, ac terminandi festum, an scilicet à vespere in vespere, an à media nocte in median noctem? à consuetudine recepta loci sumendus est. Communiter tamen more Romano festum incipit à media nocte, & in media nocte terminatur: licet quoad officium à vespere incipiat. Imò potest dies festus institui colēdus solum vsque ad meridiem: Quia qui potest totum, potest etiam partem præcipere: & tunc Sacrum esset audiendum. Alexand. 1. 1. ad cap. Quoniam, de feriis. Suar. l. 1. c. 31. n. 4. Azor. part. 2. lib. 1. cap. 26. §. 8.

Festa verò obseruanda pro vniuersa Ecclesia instituta sūt hæc: Ex pertinentibus ad Christum Dominum, Dies Dominica, Dies Pentecostes cū duobus sequentibus diebus, in memoriam illius beneficii, cum Spiritus Sanctus in Apostolo descendit. Dies Natiuitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis cum duobus sequētibz. Ascensionis, Corporis Christi, Sanctę Crucis inuētio. Ex festis verò ad Deiparam attinentibus sūt Natiuitas, Annunciatio, Purificatio, & Assumptio: & in Hispania ex concessione Innocēti X. Conceptio immaculata. Ex festiuitatibus Sanctorum hæc sunt solum ex præcepto obseruandæ post Bullam restrictiua festorum editam ab Vrbanō VIII. Natiuitas S. Ioānis Baptiste, Duodecim Apostolorum, Stephani, Innocentium, Syluestri, Laurentij, Iosephi Deiparę sponsi, Annę Matris Beatissimę Mariæ, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, Festiuitatis omnium Sanctorum. Ex de Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

notione coluntur vniuersaliter solum dies Conceptionis Deiparentis, SS. Fabiani & Sebastiani, Barnabæ, Lucie, Marci, Magdalene, Iesum B. Mariæ ad Nives, Visitationis, Præsentationis, ac Festum Transfigurationis Domini. Necnon dies Sanctorum Dominici, & Francisci: & alibi alij peculiare dies. Lego Suarium 10. 1. de Relig. l. 2. c. 2. §. 9. ad 9. Azor. 10. 2. c. 1. §. 1. que ad 16.

CAPVT II.

De operibus prohibitis, & permissis in die Festo.

Præceptū Ecclesie de obseruandis festis partim est negatiuum, partim affirmatiuum: negatiuum, prohibet opus seruilis: affirmatiuum præcipit Missæ auditionē, de quo suo loco. Opus seruilis dicitur, quod ex se habet quandam famulatum, & ab iis solum communiter exercetur, qui aliis inferuunt: vt fodere, arare, siue, nere, & alia huiusmodi, quæ seruis propriè conueniunt, etiam si per liberos nonnunquam, vel sæpè exerceantur: & hæc dicuntur mechanica, eo quod artes mechanica in illis debeant operantes dirigere. D. Tho. 2. 2. q. 122. art. 4. Tolet. l. 4. cap. 24. Filliuc. tract. 2. 7. cap. 9. Reginal. libr. 9. num. 36.

Opus seruilis est triplex. Religiosum, Peccaminosum, & Indifferens siue Humanum. Religiosū seruilis opus dicitur, si per illum Deus colatur: Peccaminosum, si per illud seruiatur demoni, & peccatum sit: Indifferens, si homini seruiatur in iis, quæ ad corpus pertinet. Verū opera seruilia Religiosa non sunt in die festo prohibita, quin potius commendata. Quia attinet ad externum Dei cultum, & Sanctorum honorem, ob quæ dies festi sunt instituti. D. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4. & Caiet. ibi.

Opera peccaminosa non sunt specialiter prohibita in die festo, quasi per illa dies festus violetur. Quia præceptum diuinum, & Ecclesiasticum de colendis festis non obligat specialiter ad non peccandum hæc diebus opus enim peccati formaliter non est seruilis, quamvis ex parte actus materialis esse seruilis possit: vt si quis furando, aliena ligna cedat. Et licet peccatum commissum in die festo contrahat maiorem aliquam granitatem, & malitiam intra eandem speciem: quia tamen non est grauis deformitas, hæc circumstantia, non est necessariò in Confessione aperienda. Suar. de Relig. lib. 2. c. 18. Nauar. cap. 6. sum. num. 10. Azor. tom. 2. l. 1. cap. 28. quæstion. 10. Conar. c. Alma mater. p. 1. §. 5. num. 3.

Operis seruilis indifferētis, vel humani triplex est species. Prima est necessarij ad hominis sustentationem. Secunda ad curandum proximum. Tertia ad cultum, & seruitium Dei. Ex consuetudine non est prohibitum in die festo opus corporale necessarium ad hominis sustentationem, quamvis seruilis sit: vt parare cibos, coquere, colligere fructus, vt exinde saniores sint, occidere animalia, excoriare. Imò, & coquere panes licet, quando, vel ob multitudinem populi, vel quia multiplicantur festi dies, & præueniri non potuit: quando autem præueniri potest, minimè licet, nisi id ex consuetudine permittatur. Excusantur etiam molitores pristinorum, qui molendinis fluctuibus, aut veti vtutur: in quibus labor exiguus impenditur. Nauar. c. 13. sum. num. 3.

Id
Quoddam
opus seruilis
dicitur

11
Triplex seruilis
opus. Reli-
giosum, Pec-
caminosum,
& Indiffe-
rens. Reli-
giosum commu-
nabile est.

12
Peccamino-
sum non est
specialiter
prohibitum in
die festo.

13
Triplex operis
seruilis indis-
ferētis spec-
ies.

Quæ assolen-
tur ieiunio
ex præcepto

num. 3. Sayr. in *Clavi*, l. 7. c. 2. Syluest. v. *Dominica*, *questio* 5. Manu. *sum. cap.* 122. num. 4.

14
Licitum est
curatio proxi-
mi.

Opera necessaria in curando proximo etiam si feruilia sint, vel non sunt prohibita, vel ob necessitatem excusantur. Unde ratione huius necessitatis nec venialiter delinquant Medici, Chirurghi, & Pharmacopola, modo medicamina pro illius diei necessitate conficiant. Tolet. l. 4. cap. 24. num. 4. Filliuc. *rra.* 27. num. 152. & 153.

15
Quanam
feruilia opera
in Dei cultum
liceant, qua-
nam sint
prohibita?

Opera feruilia, quae in Dei cultum geruntur, sunt in triplici genere. Alia immediatè pertinent ad Dei cultum, & haec licitè sunt in die festo, v. gr. organa pulsare, vti musicis instrumentis, portare Crucem, &c. Alia sunt preparatoria ad diuinum cultum, & haec etiam licitè geruntur, si paulo antè agenda sint, & coniuncta sint cum ipso cultu diuino: vt est campanae sonitus, ornatus altarium, extractio Sacramentum vestium, & similia. Alia deniquè sunt, quae remotè, & accidentaliter ad Dei cultum spectant: & haec haud licitè sunt in die festo, cum agi possint diebus praecedentibus: vt mundare scopis Templum, vestire tapetibus parietes, &c. Non tamen erit mortale piaculum exclusio contemptu, praesertim vbi pietas interueniret. Suar. l. 2. c. 21. num. 11. Caiet. v. *Festum violatio*. Filliuc. l. 27. num. 156.

16
Delinquit
Ecclesia
agros Templa
exiit
in die
festo.

Minimè à mortali excusatur, qui colit Ecclesiae agros in die festo, vel cõficit calices vel edificat Tepla, vel apportat lapides, vel nec ad fabricanda Sacra lintamina. Quia cū haec sint per se opera feruilia, & ad Dei cultum remotè spectent: non excusantur à culpa nisi urgente fiant necessitate, vel facultate Episcopi, vel Parochi, vbi est consuetudo. Nauar. *sum.* c. 13. n. 4. 10. & 11. Reginal. l. 19. n. 48. Diana *pun.* 4. rr. 2. *resol.* 177.

17
Opera libera-
lia quae cul-
tum Dei con-
stent, sunt,
licita.

Opera liberalia, quae cultum Dei continent vel ad illum proximè conferunt, vt est oratio, lectio Sacra, concio, & similia in die festo commendabilia sunt. At studium Theologiae, Philosophiae, Iuris Canonici, & iurilis, Medicinae, & scientiae artium mechanicarum, quatenus dicunt instructionem mentis, non autem quatenus dicunt praxim & vsum ipsius artis licita sunt, dummodo Missae praeepto satisfiat. D. Tho. Caiet. Syluest. Sotus, Nauar. quos refert, ac sequitur Suar. l. 2. cap. 22. num. 3.

18
Scribere non
est opus ser-
uile.

Certè cum scribere sit opus mentis, & lectio quaedam permanens ordinata ad propriam, vel alienam instructionem, liberale opus est: nec sit seruile ex eo, quod fiat ob lucrum. Quia Ecclesia non prohibuit operari in die festo propter mercedem, nisi in quantum ipsum prohibet opus. Caiet. 2. 2. *quest.* 122. art. 4. Nauar. *sum. cap.* 13. num. 13. Medina l. 1. *sum. cap.* 14. §. 8. Laym. l. 4. *rra.* 7. cap. 2. nu. 3.

19
Entrinere li-
bros non licet.

Imprimere libros non licet. Quia tam formatio litterarum, quam compositio, & impressio seruile est opus, cum solum dirigatur ad exprimendam in charta litterarum formulam, quod corporale quiddam est, nec sit per modum locutionis, & expressionem mentis. Suar. l. 1. cap. 25. Sayr. in *Clavi*, l. 7. cap. 2. num. 15. At proprium circa hanc propositionem Problema institui, & circa pingendi artem.

20
Itineratio non in die festo prohibita.

Itineratio non est opus seruile, nec per se in die festo prohibita. Quia potius videtur

opus naturale ordinatum ad corporis conseruationem, & ad negotia vbique exercenda. At si itinerationi addantur circumstantiae operibus feruilibus annexae: verbi gratia si magno cum labore imponenda sint iumentis, vel curribus onera, quae ducantur; vel si currus onusti de vno loco ad alium deferantur: opus est seruile per se loquendo. Non autem erit seruile, transferre animalia sine onere de vno loco ad alium, vel iter agere, comitantibus iumentis supellectili onustis, vbi est consuetudo, & necessitas postulat. Ob publicam verò utilitatem, vel ob graue nocumentum vitandum potest continuari iter antè diem festum inchoatum bona fide cum oneribus. Suar. l. 2. c. 27. num. 2. Reginal. l. 19. num. 38. Azor. l. 2. l. 1. c. 27. q. 2. Sa v. *Festum*, n. 5. Bonac. l. 1. d. 5. q. vni. pun. 2. num. 15. Diana *p.* 2. rr. 1. *resol.* 36. & p. 4. rr. 4. & *resol.* 222.

Non est prohibitum, cursores suae equestres, siue pedestres die festo iter lumen continuare, aut etiam incipere. Quia quod fiat separatum, currendo, non variat actionis rationem: sicut neque variat, quod ex mercede fiat. Sanch. tom. 1. *Opus* l. 5. cap. 2. *duob.* 7. num. 5. citans Caietan. v. *Festum*, §. de violatione.

Saltandi, ducendi choreas, canendi & pulsandi instrumenta musica feruiles non sunt. Quia musica inter artes liberales computatur. Hinc non sunt prohibita ex vi prohibitionis operum feruiliu: sed aliunde si fiant cum excessu, cum libidine, cum scandalo. Filliuc. *rr.* 17. n. 171. Bonac. l. 2. d. 5. q. vni. pun. 2. n. 25.

Venatio ob voluptatem, & recreationem, & quae in industria posita est volucrum, & similia, maxime ad opus liberu accedit & communiter tali modo exercita non reputantur seruile opus. Piscatio verò, quae fit in mari cum retibus propius ad opus accedit seruile. Quae autem fit in flumine recreationis gratia & cum arundine, vel simili ratione, non videtur prohibita. Porro venatio & piscatio ex officio, & quae tota posita est in corporis defatigatione, opus est seruile, & in die festo prohibitum. Quia haec actiones cū magna corporis defatigatione sunt propriè seruorum. Nauar. *sum.* c. 11. n. 11. Suar. l. 2. c. 28. citans Medinam, & Ludou. Lopez Tolet. l. 4. c. 24. n. 10. Diana *p.* 4. rr. 4. & *resol.* 222.

Militia actualis, id est opus ipsum bellandi quo ad executionem proximè ad opus seruile accedit. Quia ars militaris inter mechanicas computatur. Hinc militia per se prohibita est in die festo: per accidens tamen, & ex causa toleratur: cum semper adsit aliqua utilitas vel necessitas in non differendo bello ad aliud tempus, si statim commodè fieri possit. Unde excusatur, qui aggeribus, fossa, & vallo, arces, vrbes, oppidave muniant, & alia similia gerunt. Hinc consuetudine receptu est, iuuenes diebus festis arte gladiatoria edificare. Quia esto, dicitur vsu, & exercitio operis feruilibus, ob necessitatem Reipublicae permittitur, videlicet, ac consentientibus Praelatis. Scio probabile esse militare artem non esse mechanicam, sicut nec bellum ex se esse opus seruile. De quo *fest.* 2. Suar. l. 2. c. 28. n. 8. Filliuc. *rr.* 17. c. 175. Caiet. 2. 2. q. 40. d. 4. Valen. l. 3. d. 3. q. 16. pu. 5. Manu. p. 1. su. c. 122. n. 3.

Animae opera, id est, quae ab anima procedunt, in die festo permittuntur, exceptis quiescentibus casibus in iure expressis. Quia permittuntur animi

animo opera non sunt feruilia. Hinc Aduoca-
tus potest in die festo dare operam studio, cau-
sa litium, scripto iudices informare, agere
priuatim de lite cum Procuratore, referre cau-
sam apud Iudicem, vt ea cognita commodius
ferat sententiam. Necnon licet Doctori confi-
cere consilia, & ciuibus ad consilia conueni-
re, eligere ad officia. Quia electio est opus ani-
mæ, quamvis ad negotia temporalia termine-
tur, quæ se habent tantum materialiter ad ele-
ctionem. D. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4. Graf.
part. 2. lib. 2. cap. 34. num. 16. Caiet. 2. 2. q. 122.
art. 4. Suar. lib. 2. cap. 30. num. 9. Azor. part. 1. lib. 1.
cap. 17. q. 11.

25 Licitum est Tabellionibus seu Notariis scri-
pturas publicas die festo facere, dummodò non
contineant illos actus, qui in illo die sunt
prohibiti. Nam si actus essent prohibiti, (nem-
pe solemnium testium examinatio) scriptura
etiam tales actus continens essent prohibita.
Quia est pars illius actus, qui prohibetur, idco-
que sub eadem continetur prohibitione. Nauar.
cap. 1. 3. sum. num. 14. Ludou. Lopez lib. 1. In-
strum. cap. 5. 1. Sanch. tom. 2. opus. lib. 5. cap. 1. dub.
10. num. 2.

26 Etiam extra necessitatem licitum est fe-
sto, Testamenta conficere, scripturas donatio-
nis, renunciationis, debiti soluti: instrue-
re Procuratorem ad exigendum, & soluendum,
ad contrahendum matrimonium, &c. facere
instrumenta emptionis, & venditionis in iis lo-
cis, in quibus vel ex consuetudine, vel ex
permissione mercatus exercentur. Quia cum
emptio, & venditio tunc sint licitæ, erit etiam
licita scriptura. Doctores communiter, Bassaus
sum. verb. Festum 2. num. 4.

27 Quatuor opera non feruilia, in re prohiben-
tur cap. 1. de feriis, in die festo. Mercatus, Placi-
tum, iudicium ad mortem, vel aliam penam ci-
uilem. Iuramentum, in iudicio interpositum,
nisi causa pacis, vel necessitatis interponatur.
Nomine mercatus intelliguntur vundinæ, quæ
semel vel bis in anno fieri assolent. Sed con-
suetudine legitime præscripta ius hoc commu-
ne abrogatum est. Item quasi vundinæ, quæ
semel, bis, aut ter in hebdomada alicubi ha-
bere consueverunt: dum vulgares homines ad
forum deferunt oua, pullos, fructus: hic mer-
catus non licet in diebus festis, nisi in aliquo
loco consuetudo contraria obtinuerit; quæ
quidem non debet de nouo faciliter induci; nec
inducta extendi. Necnon nomine mercatus
possunt intelligi quicquidque actus siue emptionis
siue venditionis: siue locationis, & condu-
ctionis: siue cuiuscumque huiusmodi contra-
ctus. At huic præcepto etiam derogatum est
consuetudine. Quia vniuersaliter permittitur,
vt panis, vinum, herbe, fructus, carnes, &
similia ad victum quotidianum necessaria, die-
bus festis vendantur, & emanent. Imò in par-
uis oppidis etiam aliæ venditiones fieri asso-
lent. Quia aliis pauci essent emptores, & res
vilissimè venderentur. Vnde sutores, sartores,
aliique similes opifices excusantur, vendendo
rusticis calceos, vestes, & id genus alia. Quia
ipsi rustici diebus profectis venire nequeunt
ad emendum, siue rerum suarum detrimento.
Tolet. lib. 4. cap. 24. numer. 12. Suar. lib. 2.
cap. 29. num. 2. Nauar. sum. cap. 13. num. 8. Reginal.
lib. 1. 9. numer. 42. & 43. Filliuc. tractat.

Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. 1P.

27. numer. 179. Sylui. 2. 2. question. 122.
artic. 4.

Placitum est sententia civilis, & strepitus
iudicialis Iudicum, Notariorum, actorum, reo-
rum, testium, Procuratorum, & Aduocatorum
concurrentium ad tale iudicium. Porro quali-
bet lis, & causa fori, quæ agitur in iudicio, &
quæcumque ad acta iudicij pertinent, & forma-
tionem processus, vel ad sententiæ prolatione fieri
in die festo prohibentur, imò irritantur, si eo
die fiant. Azor. part. 2. lib. 1. cap. 27. quest. 12. Re-
ginal. lib. 1. 9. numer. 44. Tolet. cap. 4. n. 11. Nauar.
sum. cap. 13. num. 13. Suar. lib. 2. c. 29. num. 8 & 9.

Tamen duo possent excusare eiusmodi actio-
nes. Primum necessitas quia scilicet alio tempo-
re testes haberi commodè non possunt. Secun-
dò, pietas nam ex concessione Pontificis excu-
santur Iudices rurales dicentes ius rusticis in die
festò: ne pereat diurnus labor ad victum neces-
sarius. Licet etiam in die festo causas miserabi-
lium iudicare. Diana part. 2. tract. 1. res. 34. &
alijs apud ipsum.

Verum quilibet sententia strepitum iudicia-
lem requirens, aut cum iudicali strepitu con-
iuncta, prohibita est in die festo. Aliæ verò sen-
tentia non requirentes iudicalem strepitum
non videntur prohibita: vt patet in absolutio-
ne excommunicationis, in dispensationibus,
aliisque actibus voluntariæ iurisdictionis. Mul-
tò æquius actus extraiudiciales non erunt pro-
hibiti. Vnde excusari possunt Notarij, & offi-
ciales curiæ, qui domi priuatim transcribunt.
Et creditores, qui extrà iudicium à suo debito-
re exigunt debitum. Caiet. verb. Ferorum viola-
tio, Azor. part. 2. lib. 1. cap. 17. q. 11. Lege Cap. vl-
tim. de feriis, & leg. Vt in die, Codice de
feriis.

Licita est appellatio in die festo. Quia licet
ad actus iudiciales pertineat, ex consuetudine
tamen non videtur sub vniuersali actu iudi-
cialium prohibitionem contineri, cum sine ma-
gno strepitu fiat, & res sit fauorabilis. Prose-
cutio autem appellationis non est licita in die
festò. Quia cum maiori strepitu fieri asso-
let, & non est adeò necessaria, vt ipsa appel-
latio. Abbas capite vltim. de feriis. Gloss.
ibidem, Filliuc. tractat. 27. numero 198.
& 199.

Citatio, seu inchoatio causæ facta die festo
iniqua & inualida esse potest, si pars citatur,
vt in die festo respondeat; quod iniquum, &
inualidum est. At si solum facta esset pro tali
die mensis, in quem festum incideret: rece-
ptus est citationem valere pro die habili proxi-
mè sequenti. Citatio autem facta in die festo,
etiãsi in die profecto instituitur, prohibita
est, & nulla. Quia citatio vt dicit actionem
Iudicis continentem præceptum, si fiat in die
festò, nulla est; pertinet enim ad strepitum iu-
dicialem, qui prohibitus, & irritus est in die
festò. Suar. lib. 2. capit. 30. numer. 4. Azor.
tom. 2. lib. 1. capit. 27. question. 15. Reginal.
lib. 9. num. 45.

Testes non possunt in die festo examinari.
Quia actus iudiciales pertinentes ad forum
contentiosum veriti sunt in die festo; præter
ea testes non examinantur nisi præuio iura-
mento: iuramentum autem iuridicum haud
potest in die festo exigi; probabile autem
est, continuari posse examen testium in
die

28

Placitum, seu
actus iudi-
cialis cum
strepitu facti
prohibiti sunt
in die festo.

29

Alitione huius-
ce possunt ex-
cusare neces-
sitas, aut piam

30

Prohibetur
sententia
qualibet cum
strepitu iudi-
ciali sine illo
permittitur.

31

Licita est ap-
pellatio, sed
non eius pro-
secutio.

32

Nec citatio,
seu inchoatio
causæ, nisi in
casu specialis.

33

Testes non
possunt in die
festò exami-
nari.

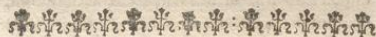
die festo, si in profesto die fuit iuramentum præmissum. Quia tunc testim nium ad diem iuramenti retrahitur. Porro, ubi adesset legi iura consuetudo in contrarium, vel causa pacis, aut alia necessitas: licitum esset iuramentum exigere, & testes recipere. Quia consuetudo potest legem legitimo tempore abrogare, & Ecclesia non obligat cum tam graui incommodo. Suar. tom. 2. de Relig. tr. 2. l. 2. cap. 3. n. 13. Filliuc. tr. 27. n. 193. Abbas ad c. 1. de feriis. Bonac. to. 2. d. 5. q. vni. pun. 2. n. 21. ex c. 1. de feriis. Azor. to. 2. l. 1. c. 27. q. 14.

34
Nec fieri potest iudicium ad mortem aut ad poenam corpoream.

Tertium opus non seruire prohibitum in die festo est iudicium ad mortem, vel ad poenam: per quod intelligitur sententia capitalis, aut alia quouis corporalis poena. Ex causa tamen posset aliquando in die festo ferri sententia ad mortem, ut cum tunc ipse id exigat: verbi gratia tempore belli: vel quando timeretur, ne iustitia impediatur, vel malum augeatur, nisi statim vendicetur. Caiet. v. Felix dies. Reginal. l. 19. num. 46. Filliuc. tr. 27. n. 186.

35
Licet autem, rationes subducere.

Licet, die festo rationes subducere, etiam si ex officio fiat, & ex mercede. Quia duo in hac operatione possunt considerari, nempe supputatio, & descriptio dati, & accepti, seu translatio de vno in alium librum: neutrum autem est opus seruire. Nam supputatio rationum est exercitium artis arithmetice, quæ liberalis est: & est opus intellectuale, quod consistit in diuidendis, componendis, & subtrahendis numeris, & reducendis ipsis ad certum ordinem, cui respondeat pecunia, aut aliquid aliud. Descriptio vero dati, & accepti, aut translatio de vno in alium librum aliquid seruire non continet. Quia consistit solum in scriptione, aut transcriptione: neutra enim est seruire opus iuxta receptiorem sententiam. Pasqualig. in decis. moral. decis. 150.

CAPVT III.

De causis excusantibus laborantes in die Festo.

36
Prima causa excusans est propria necessitas.

Peccatum non sanctificantis festos dies, & seruiliter in eis laborantis, ex suo genere est mortale contra diuinum præceptum contra religionem, & cultum Deo debitum. Assignantur tamen septem causæ, quæ laborantes seruiliter à lethali crimine excusant. Prima est necessitas imminens propriæ conseruationis, aut sustentationis propriæ vitæ, aut familiæ. Quia ius diuinum, & Ecclesiasticum non intendunt obligare fideles cum tanto grauamine. Vnde excusantur pauperes, qui nisi laborent in festo, nequeunt se sustentare: dummodo id secrete gerant, & in casu dubio necessitatis viros doctos consulant, vel dispensationem exquirant. Et agricolæ tempore messis, nè pluvia fortasse obueniens segetes comminuat. Et coquentes lateres, aut calcem. Quia hoc genus operis inchoatum haud potest absque notabili damno intermitteri. Et famuli, ac vxores, qui præcepto domini vel mariti coguntur in die festo laborare:

alioquin serui domo excluderentur, vel priuarentur alimonia: modo domini, aut mariti præceptum in festo contemptum non procedat. Et satores autumnii tempore, timentes ex dilatione periculum: necnō vindemiatores instantia vindemiæ. Et milites tempore belli aggeres extruentes, muros ædificantes. Idem dicendum, si addit vera consuetudo, & non abusus, de tonsoribus barbam, & capillos tondentibus. Sartores etiam multis in casibus excusantur, vestes in die festo perficientes, nempe si illæ pro illa die debeant inferuire, & essent necessariæ pro statu congruente, v. gr. vestes sponsi, & sponsæ: vel vestes lugubres, vel illorum omnium, qui iis vestibus indigent ad tuendam statum decentiam. Item si Sartores timeant aliquod notabile incommodum, vel acerbas reprehensiones, & iniurias eo quod vestes non perfecerint. D. Tho. 2. 2. q. 122. a. 4. Caiet. ibi. Naar. sum. c. 13. n. 6. Suar. l. 2. de feriis, c. 32. Bonac. to. 2. d. 5. q. vni. pun. 3. n. 13. Reginal. l. 19. n. 50. & 51. Diana p. 2. tr. 15. resol. 34. Pasqualig. decis. 189. & 190.

37
Secunda causa excusans est Reipublice necessitas.

Quia multo magis subueniendum est publicæ necessitati, quam priuata. Vnde excusantur resicientes pontes, & vias, alique publico vsui inferuiencia, quæ sine magno incommodo differri non possunt. Et prouidentes de rebus necessariis ad victum quoad ea, quæ prouideri decenter nō possunt. Et artifices construens tabulata, theatra ornantes pro causa publicæ: gr. pro Principis aduentu, vel pro communi læticia. Et ferratores eorum, si addit necessitas iter agentis. Azor. p. 1. l. 1. c. 28. q. 5. Tabie. v. Feria, n. 5. Filliuc. tr. 27. n. 212.

38
Tertia causa excusans est proximi necessitas.

Tertia est necessitas proximi, ob hanc licet, in die festo laborare: nempe ad extinguendum ignem in domo proximi accensum. Pharmacopolæ, Chirurgo, Tonfiori ad succurrendum ægotantibus. Operaque misericordiæ corporalia semper licent, modo necessitas adiungatur, ut sepultura mortuorum amandare, & ideo foueam extruere, nudos induere, & ideo conficere vestimenta. Reginal. l. 1. n. 51. Filliuc. tr. 27. n. 215. Bonac. to. 2. d. 5. q. vni. pun. 3. n. 10.

39
Quarta causa excusans est paruitas operis.

Quarta est paruitas operis, seu leuitas materię. Vnde excusantur à lethali parum laborantes vel suendo, vel tondendo, vel reparando aliquid. Iudicium verò de huiusmodi paruitate prudentis arbitrio relinquitur. Communiter excusantur à lethali ratione paruitatis materię per spatium duarum horarum. Quia paruitas materię excusans à mortali non absoluit, & secundum se, sed respectu ad totam materiam præceptam est spectanda. Scio aliquos amplius extendere, asserentes, res horas esse paruum materiam. Quia octaua pars respectu totius diei pars exigua censetur. Suar. tr. 2. l. 2. c. 32. n. 2. Azor. p. 2. l. 1. c. 18. q. 5. Reginal. l. 19. n. 51. Diana p. 3. tr. 5. resol. 8. & p. 2. tr. 1. resol. 36. Filliuc. tr. 27. n. 205. Granad. 1. 2. controu. 6. tr. 1. d. 2. sect. 6. n. 54. Hinc elicio, nō peccare mortaliter illi, qui in eodem opere continuò toto die festo laborant, sed singuli pro modico tempore. Quia nullus illorum magis violat festi sanctificationem, quam violaret, si ceteri nō laboraret in eodē opere. Säch. l. 1. succ. 4. n. 12. Nec eū, qui faciens exerceri seruilia à pluribus pro eo tantum tempore, pro quo

ELSCOB
Theol. Mo
Tom III. I
E IV